

Ihop eller isär? Bestämda nominalfraser med adjektivattribut utan framförställd bestämd artikel i estlandssvenska

Ida Västerdal

Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi, Göteborgs universitet
ida.vasterdal@svenska.gu.se

De svenska dialekter som fram till andra världskriget talades i Estland har liksom sina östsvenska grannar i Finland och de nordliga dialekterna i Sverige särskilda sätt att uttrycka bestämdhet som delvis avviker från standardsvenskan. Det gäller bl.a. utökad användning av bestämd slutartikel och begränsad användning av framförställd bestämd artikel (bl.a. Tiberg 1962; Lagman 1979; Delsing 1993; Holmberg & Sandström 2003; Wide 2009; Dahl 2015; Andréasson 2018). Beskrivningen av de estlandssvenska dialekternas olika möjligheter att uttrycka bestämdhet försvåras dock av deras morfologiska och prosodiska egenskaper.

I åtminstone vissa estlandssvenska dialekter förekommer bestämda nominalfraser med adjektivattribut utan framförställd bestämd artikel i fler kontexter än i standardsvenska (1a–b). Det tycks också vara möjligt att inkorporera adjektiv i viss utsträckning (2a–b) (Tiberg 1962; Dahl 2015).

- 1) a. *Vedri fjuksa iti **skallet-Ø trägräina**.* 'Vinden ven i de nakna trädgrenarna.'
b. *te her **rain-Ø stämmana** främ **små-Ø skoföLa** som had än lihlan himmoLskör e bärrgårdn* 'att höra de rena stämmorna från de små skogsfåglarna som hade en liten himlakör i trädgården'
- 2) a. *ait trä fat mä **kvitdukin** uvi* 'ett träfat med vit duk över'
b. *än såndar fingo ve [...] koma ramä **storpåika*** 'en söndag fick vi [...] följa med de stora pojkar'

Som framgår av exempel (1) är den svaga adjektivformen apokoperad och i princip alltid densamma som adjektivstammen. Det innebär att adjektivet har samma form både som fristående adjektivattribut och inkorporerat i substantivet. En försvårande omständighet är dock att sammansättningar i estlandssvenska generellt kan uttalas både med sammansättningsaccent och med s.k. *ordgruppsaccent* (Tiberg 1962; Lagman 1979, Schötz & Asu 2013). Det sistnämnda innebär att för- och efterled i sammansättningen uttalas som fristående ord och får konsekvensen att de två typerna illustrerade i (1–2) inte heller kan särskiljas på prosodiska grunder.

I det här föredraget kommer jag att diskutera förhållandet mellan dessa två typer av bestämda nominalfraser med adjektivattribut utifrån materialet till mitt avhandlingsprojekt om adjektivens kongruensböjning i estlandssvenska och jämföra mina data med forskningen om liknande strukturer i nordsvenska och finlandssvenska.

Referenser:

- Andréasson, Maia. 2018. Estlandssvenskan och bestämdheten. Hår bondgårn av ait hamp-sticke uti hampgårdn. I: Rosenkvist, Henrik (red.), *Estlandssvenskans språkstruktur*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 33), 149–171. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Dahl, Östen. 2015. Grammaticalization in the North. *Noun phrase morpho-syntax in Scandinavian vernaculars*. (Studies in Diversity Linguistics 6). Berlin: Language Science Press.

- Delsing, Lars-Olof. 1993. *The internal structure of noun phrases in the Scandinavian languages: a comparative study*. Avh. Lund: Lunds universitet.
- Holmberg, Anders & Görel Sandström. 2003. Vad är det för särskilt med nordsvenska nominalfraser? I: Øystein Alexander Vangsnes, Anders Holmberg & Lars-Olof Delsing (red.), *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen*, 85–98. Oslo: Novus.
- Lagman, Edvin. 1979. *En bok om Estlands svenskar 3A. Estlandssvenskarnas språkförhållanden*. Stockholm: Kulturföreningen Svenska odlingens vänner.
- Schötz, Susanne & Eva Liina Asu. 2013. An acoustic study of accentuation in Estonian Swedish compounds. I: Eva Liina Asu, Pärtel Lippus (red.), *Nordic Prosody: Proceedings of the XIth Conference, Tartu 2012*, 343–352. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Tiberg, Nils. 1962. *Estlandssvenska språkdrag*. (Estlandssvenskarnas folkliga kultur 6). Uppsala och Köpenhamn: A.-B. Lundequistska bokhandeln och Ejnar Munksgaard.
- Wide, Camilla. 2009. Bestämd artikel i finlandssvenska dialekter. I: Camilla Wide, Benjamin Lyngfelt (red.), *Konstruktioner i finlandssvensk syntax. Skriftspråk, samtal och dialekter* (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 716). Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland